

DESCOBRIM CASSÀ

GREC > GRUP DE RECERCA I ESTUDIS CASSANENCS

DESEMBRE 2014 **2** COORDINACIÓ: Arxiu Municipal de Cassà de la Selva

La carretera Provincial a principis del segle passat. (AMCS, col·l. Joan Bernà. Autor : Thomas)

CAMINS

DEL CAMÍ RAL A LA VARIANT

Cassà ha dut un camí pròsper. Ben comunicat, ha anat evolucionant amb els temps i al seu pas ha deixat vells camins, també en el sentit més literal del terme. Del camí ral a la variant i dels corriols d'anar a missa -que duïen la gent dels masos a vila- a la via verda, han passat un devesall de coses. I aquests vells camins, per on han transcorregut tantes vivències, han deixat una petjada discreta en un nom de lloc,

en una fita o en un record encara viu per a alguns, que aquestes pàgines volen reviscolar. Així passejarem de nou per una carretera arbrada i ens enfilarem al carrilet o, més enllà, descobrirem velles cruïlles i la nostra amagada creu de terme. Com un tribut al trajecte d'un poble que seguirà fent via com sempre, animós, i confiem que cada cop més respectuós amb el que deixa enrere.

La llarga història c

CAMINS MISSADERS

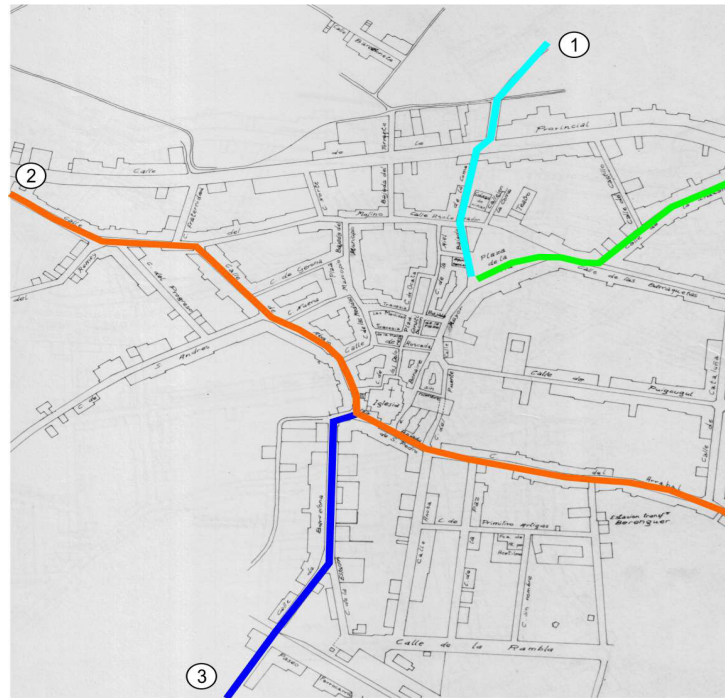
Al s. XIII ja s'esmenta en els documents la "carraria missadera" o "camí

esgleier, dit també, camí missader o corriol d'anar a missa". Així eren denominats aquests camins que, des dels masos, fent dreuera, s'atansaven a l'església. Aquests camins, també els empraven els domers per a dur els sagraments als fidels d'aquests masos i també per a fer-hi arribar la benedicció pascual (salpàs); quan hi havia un òbit, era per on es traslladava el mort, a pes de braços, fins a l'església.

A la parròquia cassanenca, se'n té notícia d'uns quants: camí missader del mas Cassà de la Serra; camí missader del mas Vilallonga de Verneda; camí missader del mas Tomàs de Sangosta; camí esgleier del mas Noguera de Perles, camí missader del mas Vendrell de la Pujada; camí missader del mas Caner de Perles; camí missader del mas Cristià d'Esclat; camí missader de n'Oller i d'en Falgueres, aquests dos, a partir del mas Falgueres, tenien el mateix traçat. Actualment encara existeix "el corriol d'anar a missa" que va del molí d'en Vilallonga fins al mas Torrent, on enllaça amb l'ample camí que arriba a la masia.

Ja des del s. IV aC les fonts documentals parlen d'una gran via prehistòrica, el "camí d'Hèracles" que, des del Pirineu, travessava de nord a sud el nostre territori passant per Girona i Barcelona, la qual, més tard, els romans, la reconvertiren en la via Augusta i l'equiparen amb mansions on, els viatgers, podien allotjar-se i renovar les seves cavalcadures, segons detalla amb precisió la "Tabula Peutingeriana". D'aquesta via principal, en derivaven vies secundàries que formaven una xarxa que es comunicava amb la resta del país, tant de ponent com de llevant. Pensem que aquests camins es deuen conservar i ampliar durant l'alta i baixa Edat Mitjana; fou llavors quan prengueren la denominació de "strata", camins públics i també camins rals. Al s. X, dins el terme de la vila de Llebrers, s'esmenta la "strata que pergit ubique" (camí que va arreu), segurament referint-se a la via de comunicació més important que travessava el terme cassanenc, coneguda com a "camí ral de Girona a Sant Feliu de Guíxols" (2) Aquest entrava al nucli cassanenc pel carrer d'Avall i seguia cap a la Celleria on passava a ponent i migdia de l'església de Cassà; continuava cap al Raval i en la seva prolongació travessava la riera de les Valls, (font d'en Tolosà) des d'on entrava al veïnat de Corçana o de sa Serra; pujava, seguidament, cap al puig de Corçana (Grup Sant Josep - can Barnada), des d'on continuava, cap al sud est, fins que creuava el pas empedrat de la riera Verneda, des d'on accedia a la Capçana; des d'allà s'atansava cap a Panedes, baixava després a la vall d'Aro per Salenys i seguia cap a Santa Cristina i, finalment

arribava a Sant Feliu de Guíxols Des del coll de Llebrers aquest camí ral tenia una derivació, a la dreta, que baixava, direcció sud, i anava fins al castell de Llagostera, travessant els veïnats de Llebrers, Sangosta, Perles, Serinyà i Esclat. El camí era denominat com a "Camí ral de Girona

al castell de Llagostera". També en el veïnat de Perles, a principis s. XI, ja existia la "strata que pergit per Perulas et peruadit ad lerunda civitate" (camí que passa per Perles i arriba a la ciutat de Girona). Altres camins procedents d'altres poblacions que travessaven el terme cassanenc eren :

IMATGES

- 1.- Camí vora can Vilallonga (AMCS - Autor Ma Àngels Pradilla)
- 2.- Plànol dels camins antics que travessaven Cassà sobre un plànol de l'any 1910 (AMCS i OMPIC)
- 3.- Vista aèria de Cassà (AMCS Autor Bon Vent de l'Empordà SL)
- 4.- Tallada d'arbres de la carretera (AMCS - Família Caldes Bigas)
- 5.- Senyalització carretera de Santa Pellaia (Autor X. Albertí)
- 6.- Un tram de la via verda (Autor Quim Massa)

els camins

can Sardanes i can Palau), etc. No és fins a mitjan s. XIX, després de l'aprovació del Pla general de carreteres del Principat, proposat per les diputacions i el capità general de Catalunya, l'any 1848 quan es planificà, entre altres, l'obertura d'una nova via entre Girona i Sant Feliu de Guíxols. La creació d'aquesta nova via i les que posteriorment s'anaren construint provocà que la majoria dels camins antics caiguessin en desús i que els seus traçats fossin només aprofitats, en part, pels pagesos que hi circulaven. Quedaven moltes tramades totalment abandonades.

Més tardanament, a començaments del s. XX, s'inicià la construcció de la carretera de Riudellots de la Selva a la Bisbal d'Empordà, que passa per Cassà i puja cap a Santa Pellaia; la seva calçada, l'any 1919, encara tenia pendent el tram de Sant Sadurní de l'Heura a la Bisbal. La carretera de Cassà de la Selva a Caldes de Malavella, l'any 1935, ja unia les dues poblacions. L'any 2000 s'inaugurà la variant de Cassà que passa per ponent i migdia del nucli urbà.

el camí ral de Campllong i Sant Andreu a Sant Feliu de Guíxols; el camí ral de Campllong a Llagostera; el camí ral de la Bisbal a Mallorquines, que passava prop del mas Oller, d'Esclat; el camí de Santa Coloma de Farners a la Bisbal que procedia de St. Andreu Salou.

De forma radial, des del petit nucli cassanenc, hi havia també diversos camins que comunicaven amb els veïnats i amb altres indrets més allunyats. El camí de Perles i, més tard, denominat camí ral de Cassà a Caldes (3) (carrer Germà Agustí i carretera de Caldes); el camí públic del Castell (1) (carrer del Castell); el camí d'Esclat o de Vilabella (carrer del Sud); el camí de Sangosta (carrer del Remei); camí de Mosqueroles i, més tard, el camí de Sant Andreu (carrer Xavier Carbó); el camí ral de Cassà a La Bisbal (4) (carrer Indústria i carrer de la Bisbal); camí ral de Riudellots (en part la ctra. actual); camí de Llambilles (passava per la zona del Vi Novell); camí de Verneda (camí dels Metges); camí de Romanyà (camí de

Arbres a la carretera: 95 anys d'ombra

Va ser durant el mes d'octubre de 1867, quan l'alcalde Martí Guytó acordà la compra de 400 plançons de plàtan. La compra s'efectuà en part, per subscripció voluntària, "seguidamente se efectuó la renuncia de la propiedad a favor del Estado, siendo la plantación, conservación i mantenimiento a su cargo". El gener de l'any següent es va procedir a la plantació dels arbres a les dues bandes de la carretera, i el 1894, per primera vegada, aparegué la denominació com a carrers Provincial i Marina. Aquells arbres, que amb la seva robustesa i les atapeïdes frondes havien donat als cassanencs ombra i confort en els calorosos estius, varen caure el març de 1963 per l'acció del nou giny, la serra mecànica.

La via verda

Tot parlant de camins i carreteres cal que fem referència a un camí singular que passa per Cassà: la via verda que connecta Girona amb Sant Feliu de Guíxols. Aquesta ruta avui reservada a ciclistes i caminants, ressegueix aproximadament el traçat de l'antic "chemin de fer" (que en dirien els francesos) o carrilet que va transportar mercaderies i

persones, estirades per locomotores de vapor, fins l'abril de 1969, quan s'aturà definitivament a causa de la manca d'inversions, la millora de les carreteres i la popularització dels automòbils i motocicletes privats. Es tracta d'un recorregut de 39,7 quilòmetres pavimentat amb sauló compactat i amb un pendent suau, que té el seu punt més alt, de 136 metres sobre el nivell del mar, a Cassà.

La variant

El maig de 2000 va entrar en funcionament la variant de Cassà, amb l'objectiu de desviar el trànsit de pas de dins del nucli urbà i evitar els embussos sobretot durant els mesos d'estiu. Aquesta via té 4,36 km de longitud, i presenta dues connexions amb la C-250 i dos accessos cap a carreteres comarcals (GI-663 a Riudellots i GI-V-6741 a Caldes de Malavella). La variant està dimensionada per canalitzar uns 15.000 vehicles diaris i un trànsit de vehicles pesants del 12 % (gairebé 2.000 vehicles). Mentre es feia es va localitzar i excavar un camp de sitges dit el camp de l'Arrencada amb material ibèric i medieval.

>BUROTS I PEONS

Dues de les feines que s'han perdut són la dels burots i la dels peons.

La missió dels burots era cobrar els drets d'entrada dels arbitris i de vehicles forasters que entraven al poble. Tenien burots totes les poblacions importants; una caseta a les carreteres d'entrada a la vila anunciava "Arbitris Municipals". Aquí, a Cassà, eren dos o tres els burots que, asseguts en llur cadira de balca, esperaven els vehicles per posar un segell de cinc o deu cèntims, que enganxaven a la matrícula del carro o al manillar de la bicicleta, per confirmar que s'havia pagat l'arbitri. El dia que estaven més enfeïnats era el dimecres, per ser dia de mercat. Els peons arreglaven els camins. Per a la feina només disposaven d'un tràmec i una bicicleta i es dedicaven a tancar els sots de les carreteres i a arreglar les cunetes.

*Els burots de Cassà
Tomàs Fernández "Carrabiner"
i Joan Carreras "Palet" amb
en Frederic Casellas "Gafas"
(Foto Família Carreras)*

>L'ANÈCDOTA

L'any 1863 el peó caminer Miquel Prats va denunciar el conductor d'un cotxe de cavalls, que feia la "ordinació" des de Girona a Cassà, per què anava a tota velocitat pel pont del Bugantó. "Se confirma a la denuncia que oficialment presentó, citando como testigo presencial del hecho al peon caminero Ángel Barnés. Preguntado a éste sobre el particular, declara ser cierto que Safont pasó por el relatado puente en el día anterior con el coche y caballos a escape. Ambos añaden que por repetidas veces han amonestado a Safont que no corriese por encima de las obras pues lo prohibía la ordenanza de carreteras y que siempre les ha contestado con desprecio"

>LLOCS DE POSTA

Quan es parla de camins i carreteres també es parla dels llocs de posta. Són llocs de parada per abeurar els animals. A Cassà el més conegut era a can Postilló, al començament de la carretera de la Bisbal. El nom ve donat per què la gent que hi vivia venia de Santa Coloma on ja se'ls coneixia així. El negoci el va continuar en Josep Pascual i la seva dona, la Carme Laromaine. La seva filla Quimeta recorda molt bé els carros que procedien de Sils, de Santa Coloma, de Bescanó... tirats per dos cavalls i un burro al davant; anaven a Can Damià, l'actual Poliuretans, a descarregar el pelagrí.

>CREUS DE TERME

Les anomenades creus de terme solien plantar-se a les entrades dels pobles i sovint delimitaven l'espai, a l'entorn de l'església, anomenat Sagrera o Celler. A Cassà només se'n coneix una que es trobava a la cruïlla del carrer d'Avall amb el carrer Xavier Carbó on, antigament, hi havia el camp Pascolet o de la Creu. Datada el 1582 tenia una base de pedra circular que està adossada encara a la paret del xamfrà indicat. Era anomenada "creu d'en Salvà" ja que el camp indicat era propietat d'en Joan Salvà, propietari del Palau Salvà i de la Torre Salvana.

>CORRIOLS URBANS

Un dels nostres corriols urbans comença al carrer Catalunya, al costat del núm 48, i més que un camí és un corriol que passa per darrere dels pisos de les Sogues i queda aturat darrere l'aparcament del carrer Raval.

L'altre es troba al carrer Migdia al costat del número 63. Aquest va a sortir una mica més amunt del carrer Santa Eulàlia. És una bona drecera per accedir al camí que des de ca l'Aiet arriba a la zona de Santa Espina.

LA XIFRA

26,25 Km
en 5 anys

La construcció de la carretera de Girona a Sant Feliu es va allargar moltíssim. L'any 1848 se n'aprovà la construcció. L'any 1851 es començà a Girona i el 1856 arribava fins al torrent del Castell, a Cassà. El 1864 s'havien construït 26,25 Km. i encara en faltaven 7.

DESCOBRIM CASSÀ

GREC > GRUP DE RECERCA I ESTUDIS CASSANENCS

NÚMERO 2

MAQUETACIÓ: Q. Massa

REDACTORS: X. Albertí, R. Garcia,, M. Gener,

D. Grau, Q. Massa, E. Mestres Q. Mundet,

J. Ll. Òdena i Mª D. Saura.

COL·LABORACIÓ: Editorial Gavarres,

Cassà Digital, Llumiguia

IMPRESSIÓ: Ducform

REVISIÓ LINGÜÍSTICA : SCC Gironès (CPNL)

Més informació i fitxes pedagògiques a: www.cassa.cat/arxiu